

Az RKP szerepének növekedése az ellentmondások megoldásában

Bárminemű mozgás hajtóerejét, a dialektika lényegét az ellentétek egysége és harca alkotja. A természet és a társadalom olyan egyetemes érvényű törvényével van itt dolgunk, amely alól természetesen a szocialista társadalom sem lehet kivétel. Az olyan felfogás, amely mindenáron elsikkasztaná az ellentétek harcát a szocializmusban, nyilvánvalóan mélységesen dialektikátlan lenne, egy tehetetlen, stagnálásra kárhozottatott társadalom szemléletébe torkolna. A társadalmi gyakorlat, az élet azt bizonyítja, hogy a társadalmi jelenségek és folyamatok, a gazdasági, politikai és szellemi viszonyok a szocializmus körülményei között is az *ellentétek dialektikus egységét* hordozzák, azok *egysége- és harcaként* érvényesülnek és fejlődnek. Az ellentmondások mint a különböző jelenségek és folyamatok kölcsönhatásának és ellentétes tendenciáinak a megtestesülései objektív jellegűek, és *bármely társadalmi rend fejlődésének belső forrását alkotják*, beleértve a szocialista rendszert is. Ugyanakkor hangsúlyoznunk kell, hogy a szocializmus felépítésének, a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésének körülményei között az ellentmondások problematikája új értelmet és jelentést kap. Kutatása és tanulmányozása megóv egyrészt azoktól a leegyszerűsítő, felszínes tendenciáktól, amelyek az új rend fejlődését simának tüntetik fel, automatikus és egyenes vonalú folyamatnak; másrészt attól a gyakorlattól, esetleges próbálkozástól, hogy figyelmen kívül hagyjuk vagy alábecsüljük azokat a tartalékokat, amelyekkel a szocialista rendszer rendelkezik az ellentmondások megoldására és meghaladására s a történelmi haladás ütemének meggyorsítására. A szocializmus, új társadalmunk valóságának talaján az ellentmondások problematikájának ilyenképpen számottevő elméleti és gyakorlati politikai jelentősége van. Hiszen feltárja a társadalmi haladás nehézségeit, de ugyanakkor annak lehetőségét is, hogy elhárítsuk az utunkban álló akadályokat, vagyis érvényre juttatja a szocialista Romániában az új társadalmi rendet építő emberek, a párt körül egységbe forrt, együtt élő és együtt munkálkodó románok, magyarok, németek, szerbek és más nemzetiségű dolgozók erejét, képességét arra, hogy meghaladják ezeket a nehézségeket. Másfelől az ellentmondások dialektikája hangsúlyozott jelentőséget kap a társadalmi struktúrák, a társadalmi viszonyok fejlesztésében, annál is inkább, mivel e dialektika megismerése és urálása realizmusra, a társadalmi események, folyamatok, jelenségek józan értékelésére serkent, megalapozza a történelmi optimizmust, a kommunista eszmények érvényét, azt a tudományos szellemet, amely mélységesen áthatja a tudományos szocializmus elméletét, pártunk egész politikáját, az RKP XI. kongresszusának és országos konferenciájának a dokumentumait, pártunk főtítkárnak ex-ponzéit és beszédeit, valamint a román kommunistáknak a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megteremtésére vonatkozó programját, amely a Román Kommunista Pártnak a szocializmusban működő ellentmondásokkal kapcsolatos álláspontját és felfogását szintetikusán jellemezzve, többek közt leszögezi, hogy „az új társadalmi rend építésének átfogó folyamatában megjelennek és továbbra is adódni fognak olyan ellentmondások, amelyeket alaposan ismerni kell. A párt idejében intézkedik ezen ellentmondások megoldásáról, hogy ne fejlődjenek tovább, és ne érintsék a szocializmus általános haladását.” Pártunk főtítkára, Nicolae Ceauşescu elvtárs több ízben felhívta a figyelmet arra, hogy amennyiben a szocializmusban meglévő ellentmondásokat nem tanulmányozzuk, nem tárjuk fel, és nem oldjuk meg idejében, azok a fejlődés fékjévé válhatnak, társadalmi feszültségeket és zavarokat idézhetnek elő, vagyis az antagonizmusra jellemző vonásokat kaphatnak. Az ellentmondások ilyen természetű alakulása akkor következik be, amikor figyelmen kívül hagyják a társadalmi haladás objektív következményeit, politikai tévedéseket követnek el, amikor szubjektivistá vagy önkényes intézkedéseket hoznak, amikor a társadalmi fejlődés más stádiumára érvényes szervezeti formákat, cselekvési módokat alkalmaznak. Azzal, hogy idejében felfigyel az ellentmondásokra, és tudatosan törekszik megoldásukra, a szocialista társadalom és a kommunista párt megsokszorozza az ellentétek egységének és harcának mozgató erejét, felgyorsítja a társadalmi haladás ütemét. Következésképpen a szocializmusban ható ellentmondások vonatkozásában a leglényegesebb az, hogy jelentkezésük *kezdeti*

szakaszában ismerjük fel és tárjuk fel őket, s hogy kidolgozzuk a legadekvátabb megoldásokat a konkrét sajátosságok alapján. Pártunk felfogása szerint az élet a jelenségek és folyamatok olyan mérhetetlen gazdagságát foglalja magában, amely nem férhet bele semmiféle elméleti sémába. Ennélfogva a legmegfelelőbb megoldások nem „születhetnek“ elvont tételekből, általános igazságokból, hanem ezek felhasználásával minden egyes helyzet konkrét sajátosságainak elmélyült vizsgálata révén jönnek létre, akkor, amikor a helyzet konkrét elemzésének eredményeként az általános igazságok operacionális jelleget és jelentést kapnak. Az alapvető, a lényeges követelmény nem az, hogy az új rendszerben meglévő ellentmondásokat felleltározzuk és tipologizáljuk, ámbar ennek a feladatnak is megvan a maga jelentősége, hanem az, hogy *konkrétan tanulmányozzuk* mindazokat az ellentmondásokat, amelyek a kommunizmus irányában való fejlődés mindenkor történelmi szakaszának döntő „láncszeme“ körül csoportosulnak, azzal a céllal, hogy idejében és megfelelő módon *oldjuk meg őket*. Nicolae Ceaușescu elvtárs felhívta a figyelmet arra, hogy az ellentmondások jelentkezése a szocializmusban a társadalmi fejlődés törvényszerűsége. Ezzel kapcsolatban többek között rámutatott: „A tudatos tényezőnek, a pártvezetésnek, a szocialista állam tevékenységének a szerepe nem az, hogy szemet hunyjon az ellentmondások fölött, tagadja őket, hanem hogy beismerje létezésüket, megértse és alaposan tanulmányozza őket, módot találjon enyhítésükre és felszámolásukra, biztosítva állandóan az új szabad fejlődését minden tevékenységi területen. Ebben jut egyébként kifejezésre a párt vezető szerepe a társadalomban, az új társadalmi rend tudatos építésében.“

A fenti nézőpontból az ellentmondások vizsgálata a szocializmus viszonyai között úgy jelentkezik, mint az új társadalmi rendre vonatkozó marxi elmélet egyik legjelentősebb episztemológiai kérdése, amelynek figyelemreméltó következményei vannak az egész társadalmi tevékenységre, gazdasági, politikai, ideológiai téren, a nevelés és a művelődés síkján egyaránt, lévén, hogy az új rend megteremtése valóságos történelmi folyamat, a társadalmi ellentmondások megoldásának szakadatlan sorozata.

Amennyiben a tevékenységi területek és a kölcsönhatások sajátosságai szempontját tartjuk szem előtt, feltétlenül ki kell emelnünk azt a körülményt, hogy a szocialista társadalom szerkezete mindenekelőtt az infrastruktúra szintjén mutat fel ellentmondásokat, mégpedig olyan ellentmondásokat, amelyek a tudományos-műszaki forradalom kibontakozásának a feltételei között növekvő fajsúlyt kapnak. Jelenkeznek ellentmondások a termelőerők síkján (például a munkaerő szakmai képzése és a munkaeszközök kihasználási foka vagy a munkatárgy kidolgozásának a foka között), valamint a termelőerők és a termelési viszonyok közti kapcsolatot szintjén. Ugyancsak ellentmondások mutatkoznak a gazdaság, a tulajdonviszonyok, illetve az elosztási viszonyok területén, akárcsak a gazdaság különböző szektorai és ágazatai között (például az ipar és a mezőgazdaság között). Minthogy a társadalmi ellentmondások megnyilvánulásának különböző szintjei és formái között szoros kölcsönös függés áll fenn, és ezen belül a társadalom alapvető objektív struktúráiban ható ellentmondások meghatározó jellegűek, szükségképpen ellentmondások jelentkeznek a gazdasági tevékenység és a társadalmi tevékenység egyéb formái között, a város és falu között, a fizikai és a szellemi munka között, ellentmondások mutatkoznak az alap és felépítmény viszonylatában, a termelőerők és a termelési viszonyok feltartóztatatlan fejlődése, valamint a társadalmi-gazdasági tevékenység szervezési és vezetési formái között. Külön jelezniük kell a *társadalmi rendszer* struktúraszintjei szerveződési rendjének megfelelően a felépítmény közegeiben fellépő ellentmondásokat: a politikai-közigazgatási szervezet és a politikai-jogi intézmények működésének a szintjén ható ellentmondásokat, valamint a tudat, az ideológia területén jelentkező ellentmondásokat. Úgyszintén ellentmondások lépnek fel és hatnak a tudomány és kultúra síkján kibontakozó eszmei konfrontáció keretében. Ehhez az ellentmondáscsoportozáshoz járul továbbá az emberi kapcsolatok közegeiben ható ellentmondások kategóriája: a társadalmi osztályok és kategóriák közötti ellentmondások, valamint az egyén és a közösség közti ellentmondások, amelyek a szóban forgó kategóriák alapvető érdekeinek kölcsönös közeledését szorgalmazó politika révén fokozatosan megoldódnak.

Ha a mai román társadalom ellentmondásainak átfogóbb elemzésére akarunk kísérletet tenni — s a kérdéses ellentmondások tanulmányozásának és megoldásának pártunk egyre fokozottabb figyelmet szentel —, akkor mindenekelőtt a *régi és az új közti harcról* kell szólnunk.

A Román Kommunista Párt jelentősen hozzájárult a régi és az új közti harc sajátos tartalmának, az új előmozdítására hivatott szubjektív tényező szerepének kiemeléséhez, a régi és az új közti harc törvényének átfogó jellemzéséhez. Pártunk felfogásában „az új és a régi közötti harc, a fejlődés egyetemes törvénye a szo-

cialista rendszerben is hatalmas hajtóerő. [...] A szocializmusban az új harcra a régi ellen nem spontánul és anarchikusan, hanem tudatosan és szervezeten megy végbe. E harcnak a kommunista párt a szervezője és a vezetője.“ Hangsúlyoznunk kell, hogy a társadalmi fejlődésnek ez az általános törvénye a szocializmusban nem osztályharc formájában jut érvényre. Ezt a körülményt, persze, nem lehet és nem szabad úgy értelmezni, mint bárminemű ellentétesség eltűnését, mint a régi fenntartásában érdekelt társadalmi hordozók hiányát. Az új rendszerint beleütközik a régi ellenállásába, s ez a régi lehet akár a már megtört és felszámolt társadalom még meglévő maradványa, akár az új társadalmi élet olyan eleme, amely egy meghatározott szakaszban érvényesnek bizonyult, de amely a társadalom fejlődésével elavulttá vált. Az új és a régi harcra a társadalom valamennyi szintjén és alrendszerében sajátosan jelentkezik. A gazdaságban például a fejlődést gátló rutin, a technikai haladás előmozdításában mutatkozó inercia visszaverését, a termékek minőségének a javítását, a terv ütemszerű teljesítését, a különböző ágazatokban és a nemzetgazdaság egészében a szervezeti struktúrák és a gazdasági növekedés közötti optimális összhang biztosítását célozza.

Ugyancsak a régi és az új harcának kiterjedt szférájában maradvára kell mutatnunk egy másik olyan ellentmondásra, amely a jelenlegi időkakban a hazai szocialista építési bonyolult folyamataiban játszott fontos szerepe folytán a figyelem homlokterébe került, nevezetesen a társadalmi lét és a társadalmi tudat közötti ellentmondásra. Pártunk figyelme jelenleg éppen a szóban forgó ellentmondás különböző jelentkezési formáinak a megoldására összpontosul. Mi sem bizonyítja ezt beszédesebben, mint az ideológiai tevékenység javítását, a megismerés általános színvonalának emelését, a tömegek szocialista nevelését, társadalmunk viszonyainak a kommunista erkölcs és méltányosság elveire való építését célzó program kidolgozása és elfogadása.

A legutóbbi időkig az alap és a felépítmény dialektikus kölcsönhatásának, a társadalmi determinizmus kérdéseinek, a néphatalom feltételei között az új társadalmi viszonyok problematikájának vizsgálata nem bizonyult eléggé részletekbe menőnek és tartalmasnak, s ez a társadalmi gyakorlatban bizonyos negatív következményekkel jár együtt. A Román Kommunista Párt azonban bírálja annak a tételnek a fetiszizálását, amely szerint a társadalmi tudat elmaradása a társadalmi léttől objektív tendencia. Egyébként nem árt külön hangsúlyozni, hogy a történelmi materializmus mint a munkásosztály elmélete és a társadalomra vonatkozó általános világnézete sohasem abszolutizálta ezt a tételt, amint ezt ma egyesek hajlamosak tenni. Ha csupán arra az idevágó marxi—lenini utalásra hivatkozunk, miszerint az eszmék anyagi erővé válnak, mihelyt átfogják a tömegeket, vagy arra az engelszi megállapításra, hogy a felépítménynek aktív szerepe van a társadalom egészének fejlődésében, most már ez is elegendő elméleti érv lenne a kérdéses fetiszizmus cáfolatához. Ugyancsak jól ismert tény az is, hogy amilyen mértékben a társadalmi tudat egyes elemei, illetve oldalai lemaradnak a társadalmi lét fejlődésének az üteméhez vagy igényeihez képest, ugyanolyan mértékben más tudatelemek, tudatképződmények, különösen azok, amelyek forradalmi elmélettől, világnézettől szerveznek, meghaladják a társadalmi lét adott történelmi keretét, eladdig, hogy kidolgozzák az adott valóság megváltoztatását célzó tevékenység tervezetét, és annak valóra váltásán munkálkodnak. Következésképp a lét és a tudat közötti ellentmondás potenciális jellegű, ami azt jelenti, hogy nem kell okvetlenül elvezetnie az emberek gondolkodásmódjának a lemaradásához.

Az ideológiai-politikai munka, a tömegek szocialista tevékenységének a fokozódása — többek között — éppen azt célozza, hogy kiküszöbölje a társadalmunkban ma is megnyilvánuló zavaró jelenségeket (egyes egyéneknek a társadalmi munkával szembeni maradi magatartását, ami az élősdiségben, a lógásban, a fuszásban, a közjavak eltulajdonításában stb. jut kifejezésre), hogy visszaverjen a saját érdekeknek a társadalmi érdekek fölé helyezésére irányuló mindenfajta kísérletet, hogy kiirtsa a pénzhajszolás megnyilvánulásait, bárki részéről jelentkezőnek is azok. Ugyancsak a vizsgált összefüggésben szükségesnek mutatkozik az olyan fogyasztói szemlélet elutasítása, amely nem érti meg és nem fogadja el, hogy nem lehet többet fogyasztani, mint amennyit termelünk, hogy jól megalapozott gazdasági megfontolásból általában nem célszerű mindazt elfogyasztani, amit termelünk. A kérdéses szemlélet lényegében egy olyan hibás, kispolgári felfogást tükröz, amely a nép, társadalmunk fejlődésének általános érdekeiről nem vesz tudomást, és ennél fogva közvetlenül ellentmondásban áll a szocialista etika és méltányosság erkölcsi kódexének elveivel. A jelzett ellentmondások megoldása — miként arra Nicolae Ceaușescu elvtárs felhívta a figyelmünket — olyan nevelőmunkát követel, amely megkülönböztetett figyelmet szentel a szóban forgó kérdések tisztázására és megértésére.

Az ellentmondások egy másik csoportja arra a viszonyra vonatkozik, amely a munkásnak egyfelől mint a termelőeszközök tulajdonosának, mint társadalmunk vezető osztálya tagjának, másfelől mint termelőnek a helyzete között áll fenn, ez utóbbi minőségében ugyanis a technológiai folyamat keretében ő alárendelt. A szóban forgó ellentmondások a legkülönbözőbb formában jutnak kifejezésre. Köztudott például, hogy pártunk egy egész sereg olyan új formát kezdeményezett és munkált ki, amely a munkásoknak a vezetésben való közvetlen részvételét hivatott biztosítani. Így a XI. kongresszust követően számos intézkedés látott napvilágot a társadalmi-gazdasági élet szervezeti keretének tökéletesítésére, amit aztán a dolgozók tanácsainak tökéletesítése, a dolgozók közgyűlései szerepének a fokozása követett a gazdasági egységek tevékenységének vezetésében, valamint az öngazgatás és a munkás-önirányítás fejlesztése. Ahhoz azonban, hogy a társadalmi tevékenységet teljes egészében a dolgozók vezessék, arra is szükség van, hogy rendelkezésükre álljon minden információ; enélkül nem érvényesíthetik szerepüket a különböző vezető szervezetekben.

A jelzett premissza kimunkálása még korántsem teljes; meglehetősen sok még a formalizmus. Így például a dolgozók közgyűlésein előterjesztett beszámolók nem minden esetben kínálnak tényleges lehetőséget az adott egység helyzetének világos megértésére. Csak a pontos informálás és az illető egység tevékenységének vezetésében való reális, nem formális részvétel szavatolhatja az optimális öngazgatást oly módon, hogy a felelősség növelésével a tulajdonosi és termelői minőség harmonikusabb egybekapcsolását valósítsa meg. Ugyancsak ebbe az ellentmondáscsoportba tartoznak a társadalmi beilleszkedés hiányára utaló jelenségek, egyes dolgozók esetében a munkásosztály társadalmi pozíciójával és funkciójával össze nem egyeztethető magatartás és más hasonló jelenségek, amelyeket különböző kutatók vizsgálnak, és közreadott munkáikban, szimpozionokon és tudományos ülésszakokon előterjesztett dolgozataikban napvilágra hoznak.

Köztudott, hogy a szocialista társadalom vezetése elképzelhetetlen a tudománnyal való szoros, szerves kapcsolat nélkül, annál kevésbé, mivel a szocialista építés a maga nemében egyedülálló, bonyolultságában példátlan történelemalkotó tevékenység. Mint ahogy pártunk dokumentumai erőteljesen hangsúlyozzák, a tudományos vezetés objektív szükségszerűséget és ugyanakkor valóságos lehetőséget jelent ama társadalom esetében, amelynek megeremtését a társadalmi fejlődés törvényei követelik meg. Nem elemezhetjük ezt a kérdést a maga sokrétű vetületében és különböző összefüggéseiben anélkül, hogy meg ne állnánk egy pillanatra a tudomány és a demokrácia dialektikus kölcsönviszonyában lehetséges ellentmondásos mozzanatoknál a szocialista társadalom vezetésének a folyamatában. Ezek az ellentmondó mozzanatok a vezetési rendszerrel szemben jelentkező ama kettős követelményből fakadhatnak, hogy egyrészt eleget kell tennie a vezetés követelményének, mint bármely társadalom általános szükségletének, másrészt, hogy ezt a követelményt sajátos, szükségszerűen politikai természetéből fakadó szükségletként teljesítse.

Nyilvánvaló, hogy a vezetés szcientizálásának sürgető igénye és a dolgozóknak a vezetésben való közvetlen részvétele között ellentmondás jelentkezik ott és akkor, ahol és amikor a vezetés tudományossá válása nem jár együtt a részvételre való ösztönzéssel, vagy amikor ez utóbbi nem kompetens vagy formális. Az első vonatkozást illetően, Nicolae Ceaușescu elvtárs rámutatott: „Sok helyen bevezettük az új, korszerű eszközöket, beleértve a számítógépeket: de mi történt? Senki sem nyúlt a szervezés régi struktúrájához, megmaradtak mindazok, akik azelőtt dolgoztak, sőt tetézték az alkalmazottak létszámát a számítógépen és a számítóközpontokban dolgozó személyzettel. [...] Persze, nem a gépesítés, nem az automatizálás, nem a kibernetizálás a bűnös, hanem azok [...], akik nem hoztak megfelelő intézkedéseket a felszerelések helyes alkalmazására.”

Az említett ellentmondásos jelenségeknek a megoldása nem mellőzheti, többek közt, az emberekkel való bánás művészetét, azt, hogy saját ügyüként fogadtassa el a vezetést, és ily módon kapcsolja be őket ebbe a tevékenységbe. Annál kevésbé, mivel az olyan formális, rutinszerű vagy éppen technicista jelenségek meghaladása érdekében, amelyek az emberi tényező elhanyagolásáról árulkodnak, és amelyek jelentkezésében a régi megnyilvánulását kell látnunk a vezetői tevékenység területén, rendszerünk intézményesítette a dolgozóknak a vezetésben való részvételéhez szükséges széles, demokratikus politikai keretet, és kifejlesztette a munkás-önirányítás és -öngazgatás rendszerét.

Végezetül nem érdemtelen szembenézni még egy olyan kérdéssel, amely újlag aláhúzza a régi és az új közti harc törvényének, e törvény működésének bonyolultságát az új rendszer talapatán és a történelmi fejlődés perspektívájában. A társadalmi fejlődésnek globális vagy ágazati tervezésében a régi és az új közti

ellentmondás különböző megnyilvánulásain túl az új értelmezésében, érvényesülésének megítélésében is felléphetnek különféle módzatok, változatok, és ezért fennáll annak lehetősége, hogy amennyiben ezek messzemenő, nem egy esetben beláthatatlan következményeket hordozó alternatívákként szembesülnek, az új különböző modelljei közti valóságos ellentmondássá élesedjenek. Persze, csupán amennyiben választunk, kell lemondanunk a változatok egyikéről, és csak amennyiben az egyik adott modellre eső választás már *valóra váltását elhatározó döntéssé* emelkedik, kerül sor a szóban forgó ellentmondásnak az átnövésére jobbra absztrakt és potenciális viszonyból valóságos ellentmondásba.

A tudományos szocializmus elméletének alkotó szellemétől vezérelve és a hazai valóság szüntelen tanulmányozása alapján a Román Kommunista Párt nagymértékben hozzájárult és hozzájárul az ellentmondás általános elméletének gazdagításához, az ellentmondások szocializmusbeli működése sajátosságának megértéséhez, az új rend építésének bonyolult folyamata megkövetelte megismerésük és megoldásuk sajátos módszereinek a kimunkálásához.

Mit kellene kiemelni nagy vonalakban ebből a hozzájárulásból? Úgy véljük, a választ a fenti elemzés már megadta. Néhány további hangsúlykitétel, pontosítás és aláhúzás azért mégis szükségesnek mutatkozik.

Bebizonyosodott tény, hogy a szocializmusban a társadalmi haladás törvényeinek a működése nagyobb mértékben kerül az emberek ellenőrzése alá, mint az előző társadalmi alakulatokban, hogy tehát megnő a társadalom valamennyi tagja szocialista tudatának a jelentősége, szélesedik a szocialista demokrácia, fokozódik a tömegek részvétele a közügyek intézésében, az egyének kezdeményező készsége. Ezen az általános alapon nyilvánvalóvá lesz, hogy a szocializmus esetében a nem antagonista ellentmondások a tipikusak. Ennek kapcsán ki kell emelnünk, hogy a társadalmi élet összetettségének, az irányítási, szervezési és ellenőrzési követelmények bonyolultságának növekedésével összefüggésben *nő a párt vezető szerepe*, a tudatos tényező fajsúlya szoros összhangban azzal az igénnyel, hogy a párt a társadalom tagjainak tevékenységét a kitűzött döntő célok irányában egyértelműen egybefogja, vezesse és irányítsa a közelebbi vagy távolabbi távlatoknak megfelelően. Ebben az erőfeszítésben az egyik lényeges mozzanat a szocialista építés folyamatában szembesülő elavult, régi és új jelenségek, összefüggések felkutatása és felderítése, valamint a régi kiküszöbölése céljából a haladást biztosító új elemek előmozdítására hivatott akciók elindítása és megszervezése, az ellentmondások tanulmányozása, felfedése és megoldása.

„A tudatos tényezőknek, a pártvezetésnek, a szocialista állam tevékenységének a szerepe nem az, hogy szemet hunyjon fölöttük, és tagadja létezésüket, hanem hogy megértse, alaposan tanulmányozza őket, s módot találjon enyhítésükre és felszámolásukra, biztosítva állandóan az új szabad fejlődését minden tevékenységi területen. Ebben jut egyébként kifejezésre a párt vezető szerepe a társadalomban, az új társadalmi rend tudatos építésében.“

Hogyan, milyen utakon, milyen módon tehetett eleget mindezeknek a Román Kommunista Párt a maga hivatása révén? A szocialista társadalomban ható diszfunkcionális ellentmondások, illetve azok ilyen jellegű megnyilvánulásai feltárásának egyik hatékony módja, amelyet pártunk széles körben alkalmaz, és amelyet, úgy is mondhatnánk, hogy törvény rangjára, a szocialista társadalom fejlődésének hajtóerejévé emel, az éppen a bírálati és önbírálati szellem ápolása és fejlesztése, mégpedig mindkét irányban, mind a társadalmi piramis csúcsától az alap felé, mind pedig fordítva. Ennek a szellemnek az ápolása és fejlesztése ugyanakkor egyet jelent a demokratikus formák alkalmazásával a társadalomnak mint az egész nép társadalmának vezetésében, ennél fogva egyet jelent a társadalom valamennyi tagja felelősségtudatának: a közösség sorsa iránti felelősségtudat erősítésével, a langyos konformista magatartás leküzdésével, az új, dinamikus, a szocialista rend valamennyi szervezeti szintjén érvényre jutó kollektív gondolkodáson és cselekvésen alapuló munkastílus meghonosításával. Az ily módon létrejött keretek között az említett ellentmondások — akárcsak azok, amelyekre a tanulmányban nem térhettünk ki — azért, hogy módosítsák alapjukat, megváltoztatják működésük és megoldásuk mechanizmusait is. Ami továbbra is lényeges, meghatározó marad, az éppen a párt által való kezdeményezése mindazoknak a szükségszerű intézkedéseknek, amelyek az egyén, a mikrocsoportok és a közösség közti összhanghiány meghaladását szolgálják az új érvényesítésének jegyében. A jelzett ellentmondások fokozatos megoldása a párt vezetésével lehetővé teszi egy olyan társadalmi ésszerűség meghonosítását, amelyben az egyén komplex értéke kell hogy legyen általában a többi egyénhez, különösen a saját közösségéhez való viszonyítás lényegi mércéje.

Nyilvánvaló, hogy a szocializmusban ható ellentmondások megoldásának fő eszközét pártunk arra irányuló hatékony munkája alkotja, hogy az anyagi és szel-

lemi javak valamennyi alkotójának a tevékenységét megszervezze, s a legfőbb cél, az új társadalmi rend felépítésének valóra váltására irányítsa, hogy kritikái-önkritikai szellemben tudatosítsa bennük az ellentmondásokat.

Senki számára sem titok, hogy a szocializmusban a nem antagonistá ellentmondás a jellemző. Az esetek többségében az ellentmondások feltárása, az általános igénynek megfelelően, egyben megoldásukat is jelenti. Világosan tudatosítanunk kell azonban, hogy egy ellentmondásláncnak vagy az ellentmondásrendszer valamelyik tagjának a megoldása egyszersmind újabb ellentmondások létrejöttét jelenti. Ám a szocialista építés feltételei között a párt, az állam és a nép által gyakorolt vezetés közti viszony nem gondolható el és fogható fel egysíkián, egyenesvonalúan. Az eddigi tapasztalat azt jelzi, hogy számolni kell bizonyos összhanghiányok jelentkezésével és a legmagasabb fokú antagonistá feszültségig menő élesedésével olyan helyzetekben, amikor nem veszik figyelembe kellő mértékben az objektív társadalmi összefüggést, a nép ama képességét, hogy megtérte egyes általános intézkedések szükségességét stb. Mindehhez olyan hibák is járulhatnak, amelyek az egyes törekvések és azok valóra váltásának tényleges lehetőségei közti reális arányok be nem tartásából erednek.

Aligha vitás, hogy a jövő a kitűzött célok és valóra váltásuk eszközei közti optimális arány — széles, demokratikus részvétel alapján történő — meghatározásának új specifikus formáit fogza majd felszínre, amelyek az ellentmondások jelentkezésének új alakzatait fogják képviselni. Ez a körülmény megköveteli a párt vezető szerepének növekedését. A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom kiteljesítésének, a kommunizmusra való áttérésnek útján a társadalom fejlődését minden egyes szakaszban az adott fokra jellemző ellentmondások határozzák meg, oly módon, hogy a szóban forgó ellentmondások érlelődése, feltárása, kollektíve tudatosított és szándékolt megoldása hovatovább előreviszi a társadalmat. A jövő társadalmában annak minden egyes fokán a fejlődés fő mozgatója továbbra is a régi és az új, az előremutató és a maradi közti ellentmondások felfedése, az újnak, illetve az új érvényesülési módjainak különböző modelljei közti szembesülés lesz, az egyén és a közösség közötti egyre magasabb rendű összhang jegyében. Természetesen ez az egység korántsem zárja ki az alkotó feszültség jelenlétét, de azt a társadalmi megismerés és felelősség egészen más szintjére emeli. Egyes kutatók véleménye szerint — és e véleményt mi magunk is osztjuk — ezek a feszültségek a létnek egy más „minőségéhez” tartoznak majd, az életnek olyan új minőségéhez, amelynek esetében a mértékegységek, a vonatkoztatási rendszerek mozgékonyak bizonyulnak, és éppen ettől az új minőségtől, a társadalmi és egyéni igények növekedésétől függnek majd.

A szocialista társadalom sokoldalú és komplex, a gazdasági alaptól egészen a szellemi emelkedettség eszményeinek magasságáig terjedő egysége, ennek az egységnek a valósága a kommunista építés jelen szakasza meghatározó sajátosságának bizonyult. Minden egyes szakasz ellentmondásai megoldásának mértékében a szocialista társadalom egysége magasabb fokra emelkedik, és ezzel lehetővé teszi a társadalmi fejlődés további új, haladó és ugyanakkor ellentmondásos irányainak felderítését, mégpedig annak arányában, ahogyan az új társadalom tagjai, a tudományos társadalomelmélet és a méltányosság humanista eszményeinek vezérletével eljutnak a társadalmi haladás adekvát megértéséhez, és hozzájárulnak azok valóra váltásához. A szocialista társadalom kialakulásának és fejlődésének — mélységesen dialektikus — folyamatában a vezető szerep a pártot, e konvergencia elméleti és gyakorlati kifejezőjét illeti meg. A vezetői tevékenység lehetővé teszi a párt számára, hogy felfedezze az újat a társadalmi tevékenység valamennyi ágában, hogy ösztönzést adjon a tömegek alkotó kezdeményezésének, hogy kamatoztassa a szocialista társadalom növekvő lehetőségeit, hogy szervezze, tanulmányozza, feltárja és megoldja a szocialista tudat létrejöttének és fejlődésének síkján is jelentkező sajátos társadalmi ellentmondásokat.

Az új társadalom ellentmondásainak felfedése és időbeni megoldása, miközben új ösztönzőket kölcsönöz a társadalmi fejlődésnek, a szocialista építés folyamatának, az emberi viszonyok alakulásának, a szocialista társadalmi és egyéni tudat általános fejlődésének, a társadalom vezetésében tudatosan részt vevő szubjektív tényezők, mindenekelőtt a Román Kommunista Párt — a mai román társadalom vezető ereje — szerepe növekedésének az objektív törvényszerűség jellegét tükrözi. E szerepe révén a párt biztosítja társadalmunk fejlődésének dinamikus ütemét a kommunista civilizáció megteremtésének útján.

Sztranyiczki Gábor fordítása